

https://doi.org/10.18485/bogoljub_stankovic.2018.ch16
811.161.1'373.7=163.41(038)

ЈЕЛЕНА РАДОВАНОВИЋ
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику

ФРАЗЕОЛОГИЗМИ У РУСКО-СРПСКОМ РЕЧНИКУ ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ ПРОФ. ДР БОГОЉУБА СТАНКОВИЋА

У овом раду анализирају се са структурно-семантичког аспекта фразеологизми ексцерпирани из *Руско-српског речника за основну школу* објављеног 1999. године. Фразеологизми се класификују на фразеологизме у ширем смислу (пословице, изреке, устаљене изразе, изразе термилошког карактера) и фразеологизме у ужем смислу (именске, глаголске, прилошке). Класификација фразеологизама вршена је према критеријуму еквивалентности фразеологизма једној или другој врсти речи.

Кључне речи: фразеологизам, школски речник, устаљени изрази

Jelena Radovanovic

FRAZEOLOGISMS IN THE RUSSIAN-SERBIAN DICTIONARY FOR THE ELEMENTARY SCHOOL BY BOGOLJUB STANKOVIC

The present paper is devoted to the research of phraseology based on structural and semantic analysis of phraseologisms. The material for analysis was taken from *Russian-Serbian Dictionary for the Elementary School* published in 1999. Phraseologisms are classified in two groups: Phraseology in the broader sense (proverbs, expressions, fixed expressions, expressions of terminological character) and Phraseology in the narrow sense (syntagmas where the main word is noun, verb, adverb). The classification was done according to the criteria of equivalence of phraseologism to one or the other word class.

Key words: phraseology, school dictionary, fixed expressions

---

* jelenaradovanovic9@gmail.com

Полазећи од идеја когнитивизма и конструктивизма, који, за разлику од теорије бихевиоризма, ученика не посматрају као обичног реципијента, од којег се очекује да само репродукује добијена знања, већ као активног учесника у наставном процесу, циљ савремене наставе свих предмета, укључујући и страни језик, јесте да се ученик оспособи за самостално учење, развијање и праћење сопственог напретка. Основно средство за достизање овог циља представља уџбенички комплет, који у настави страних језика може обухватати више компонената: основни уџбеник, радну свеску, граматику, школски речник, збирку граматичких и лексичких вежбања, читанку, приручнике за развој усменог и писменог изражавања, аудио-визуелни материјал (Кончаревић 2004: 263).

Као део школског комплета, школски речник дефинише се као лексикографско дело специјално намењено лицима која уче страни језик, независно од његовог типа и обима (Кончаревић 2004: 266). Приликом израде школског речника у обзир се узимају узраст ученика, план и програм, а такође и циљеви, задаци и очекивани исходи наставе страног језика, матерњи језик ученика, строго се води рачуна о критеријумима за избор јединица и методама семантизације.

Руско-српски речник за основну школу

Анализирани *Руско-српски речник за основну школу* проф. др Богољуба Станковића није први речник оваквог типа на овим просторима. Претече овог речника били су речници М. Анђелковића (1903), Петра С. Протића (1904), Р. Кошуте (1910), Д. Ђуровића (1946), П. Митропана (1965), Б. Тошића и И. Таневића (1983), Р. Маројевића, М. Можајеве, М. Маројевић (1985).

Потреба за стварањем овог речника за основну школу наметнула се издавањем нове серије уџбеника руског језика за основну школу аутора П. Пипера, М. Петковић, С. Марковић, као елемента уџбеничког комплета који ће бити усклађен са новим захтевима. У *Речнику* је обрађено преко 3000 јединица савременог руског језика. Основни критеријуми за одабир јединица били су фреквентност и контрастирање са српским језиком (Станковић 1999б).

Поред преводне семантизације, речник садржи и граматичке информације, синтагматска и реченична илустровања лексичке и синтаксичке спојивости лексема, илустрације. Низ исказа и фраза потпомажу процес савладавања руске усмене и писмене етикеције. Фразеологизми, говорни обрт, устаљени изрази или групе речи термилошког карактера издвојени су на крају речничких одредница графичким знаком □ (нпр. *Эвсё равно свеједно*).

Анализа фразеолошких јединица у *Речнику*

Српски и руски народ осим сродних словенских језика повезују бурна и богата историја, словенска традиција, православна духовна култура, бројне економске, политичке и друге везе, које су оставиле трага у језику, као основном средству комуникације, али и кумулације и преношења културолошких информација. Највећи део културолошке информације сачувао се у фразеологији.

Фразеологија је део науке о језику, који проучава фразеолошки систем језика у његовом савременом стању и историјском развоју. Предмет проучавања фразеологије је фразеолошки обрт као језичка јединица „воспроизводимая в готовом виде, состоящая из двух или более ударных компонентов словного характера, фиксированная (т.е. постоянная) по своему значению, составу и структуре” (Шанский 1985: 20). Према најопштијој подели с аспекта структуре фразеологизми се могу поделити на оне који одговарају реченици (изреке, пословице и крилатице) и оне који одговарају синтагми.

Анализа фразеолошких јединица ексцерпираних из *Руско–српског речника за основну школу* објављеног 1999. године вршена је према структурном критеријуму на фразеологизме у ширем смислу и фразеологизме у ужем смислу. Корпус је састављен од елемената који су издвојени посебним графичким знаком у *Речнику*, те је анализом обухваћено 176 јединица. У овом делу мора се нагласити да је приликом ексцерпирања материјала примећено да ће се у корпусу наћи не само фразеологизми, већ и говорни обрти, устаљени изрази нефразеолошког карактера и групе речи термилошког карактера, који ће бити сврстани у фразеологизме у ширем смислу.

Након структурне анализе над корпусом је извршена и семантичка анализа. Фразеологизми у ширем смислу (98 јединица) класификовани су на пословице, формуле говорне етикеције и устаљене изразе термилошког карактера, укључујући изразе за наређивање и номенклатурне називе. Фразеологизми у ужем смислу (78 јединица) према критеријуму еквивалентности једној или другој врсти речи класификовани су на: именске, глаголске, прилошке, предлошке, устаљене изразе за набрајање истородних реченичних чланова, устаљене изразе еквивалентне речцама, везницима и уводним конструкцијама.

Циљ рада био је да квантитативном и квалитативном анализом фразеолошких јединица утврдимо у ком обиму и са каквом фразеологијом се ученици упознају у основношколском узрасту на почетној етапи усвајања руског језика.

1. Фразеолошке јединице у ширем смислу

1.1. Пословице

Заједно са изрекама, загонеткама, питалицама и брзалицама, пословице на кратак и концизан начин преносе искуство и мудрост одређеног народа, представљајући део народног стваралаштва. У паремиолошком фонду руског и српског језика могу се наћи пословице које имају прави еквивалент, псеудоеквивалент на другом језику, али и оне које таквог еквивалента немају.

На почетном нивоу учења руског језика *Речник* упознаје ученике са седам пословица. Све пословице семантизују се адекватним еквивалентом у српском језику: 1) пословице са различитом структуром и еквивалентним значењем: *Как волка ни корми, а он всё в лес смотрит.* – Вук глаку мења, а ћуд никад; *Сытый голодного не разумеет.* – Сити љадноме не верује. 2) пословице са истом структуром и идентичним значењем: *Одна ласточка не делает весны.* – Једна ластџа не чини пролеће; *Рука руку моему.* – Рука руку мије; *Лучше поздно, чем никогда.* – Боље икад него никад; *Паршивая овца всё стадо портит.* – Шуџава овца цело сџадо ошуџа; *Цыплят по осени считают.* – Пилићи се у јесен броје.

1.2. Формуле говорне етикеције

Говорна етикеција може се дефинисати као скуп правила којима се регулише говорно понашање, систем национално специфичних стереотипних, устаљених формула обраћања, које су прихваћене и прописане од стране друштва, у сврху успостављања контакта између сабеседника, подржавања комуникације и прекида исте (Формановская 2005).

Ако бисмо форме говорне етикеције које се појављују у *Руско-српском речнику за основну школу* (20 примера) сложили по тематском принципу који предлаже Б. Милосављевић (2016), односно према ситуацијама у којима се јављају, видели би смо да се ученици у основној школи обучавају за следеће говорне ситуације: 1. поздрави при сусрету и отпоздрави: *Доброе утро!* (*С добрым утром!*) – *Добро јутро!*; 2. обраћање, ословљавање, скретање пажње: *Молодой человек!* – *Младићу!*; 3. молба, позив, предлагање: *Будьте добры!* – *Молим Вас*; 4. захваљивање и одговор на захваљивање: *„Спасибо!”* „Не за что.” – „Хвала!” „Нема на чему.”; 5. извињење и одговори на извињење: *Виноват!* – *Извинише!* *Ой-росџише!*; 6. жеље, честитке, благосиљање: *С Новым годом!* – *Срећна Нова година!*; *Всего хорошего (или доброго)!* – *Желим све најбоље!*; *От всей души (от всего сердца).* – *Од свеџ срца.*; *За ваше здоровье!* – *У ваше здравље!*; *Да здравствует...!* – *Живео...!* (*Нека живи...!*); *Спокойной ночи!* – *Лаку ноћ!*;

С приездом! – Добро дошли!; Приятного аппетита! – Пријатно!; Счастливого пути! – Срећан пути!; 7. комплименти, похвале, одобравања: Молодец! – Сила си! Сјајан си! Сјајна си! (као похвала неком кад што добро ради или уради); Ты уже написал? Молодец! Ты си већ написао? Сила си!; 8. Опраштање: До завтра! – До виђења сушра!; Будь здоров! – Остјај здраво! Да си ми здраво!; Пока! (разговорно) – До виђења!; Прощай(те)! – Збогом!; До свидания! – До виђења!

Овом списку могао би се додати и мањи контингент наредби, које се дају у Речнику (5 примера): Налево кругом! – Налево круи!; Направо! – Надесно!; Слушаюсь! – Разумем!; Хватит! – Доста!; Шагом марш! – Напрег марш!

Осим форми говорне етикеције, у речнику постоји и извешан број устаљених израза (12 примера), као што су: Часы бьют полноч. – Саи избија оноћ; У вас всё впереди. – Пред вама је бугућност; Давай (те)! – Хајде; Давайте петь! – Хајде да певамо!; Давайте пообедаем! – Хајде да ручамо!; Давайте в футбол играть! – Хајде да играмо фудбал!; кусок сахару – коцка шећера; Молоко убежало. – Млеко је искићело; Это к вам не относится. – То се вас не тииче; Я хочу пить. – Жедан сам; Подумайте, он ещё и спорит! – Замислише, он се још и преиуре; положить в чай две ложки сахарного песка – сћавиши у чај две кашичице сийној шећера; Посмотрим! – Видећемо!; Представьте себе! – Замислише!; хором – у хору, скупа, заједно; Повторите хором! – Поновише у хору.

1.3. Устаљени изрази термилошког карактера:

Међу издвојеним изразима и фразеологизмима истичу се 54 израза термилошког карактера, који су везани за различите домене стварности и различите науке: 1) граматика (9): будущее время – бугуће време, фушур; женский род – женски род; мужской род – мушки род; мягкий знак – меки знак (назив слова ъ); настоящее время – презент, садашње време; части речи – врше речи (у трамаици); сравнительная степень – компаратив; превосходная степень – суверлатив; прямая речь – директан говор; 2) биологија (8): цветная капуста – карфиол; грудная клетка – грудни кош; технические культуры – индустријско биље; полевой мак – булка; большой палец – палац; указательный палец – кажијрси; средний палец – средњи јрси; безымянный палец – домали јрси; 3) географија (4): времена года – годишња доба; полезные ископаемые – рудно блао; белые ночи – беле ноћи (на Северу); номенклатурни назив: Красная площадь – Црвени шри; 4) образовање (4): высшее учебное заведение (вуз) – висока школа; читальный зал – читаоница; литературный кружок – литерарна секција; детский сад – обданишће, деци вршић; 5) саобраћај (4): железная дорога – железничка јруа; коробка скоростей – мењач (код аутомобила);

водительские права – возачка дозвола; подводная лодка – подморница; 6) историја (3): каменный век – камено доба; железный век – гвоздено доба; номенклатурни назив: Великая Отечественная война 1941 – 1945 гг. – Велики отаџбински рат 1941 – 1945. г.; 7) ликови из књижевних дела (3): Дед Мороз – дед-Мраз; Мальчик с пальчик – Палчић; Красная шапочка – Црвенкаја; 8) пошта (2): заказное письмо – прејоручено писмо; почтовый ящик – поштанско сандуче; 9) грађевинарство (2): первый этаж – приземље; подъемный кран – дизалица; 10) канцеларијски материјал (2): записная книжка – бележница, ноћес; шариковая ручка – хемијска оловка; 11) општи појмови (2): выходной день – слободан дан у недељи, дан одмора; зал ожидания – чекаоница; 12) привредне гране (2): рыбная ловля – риболов; сельское хозяйство – пољопривреда; 13) текстил (2): носовой платок – цејна марамица; стёганое одеяло – јорџан; 14) храна и пиће (2): красное вино – црно вино; сахарный песок – сићан шећер; 15) алати и оруђа (1): перочинный нож – перорез; 16) издаваштво (1): передовая статья – уводник (у новинама, часописима); 17) математика (1): прямой угол – прави угао; 18) међународне организације (1): Организация Объединённых Наций (ООН) – Организација уједињених нација (ОУН); 19) спорт (1): ручной мяч – рукомеј.

2. Фразеолошке јединице у ужем смислу:

2.1. Именски фразеологизми са структуром синтагме (12): 1) са именицом као главном компонентом синтагме: снежная (снеговая) баба – Снешко Белић; баба-яга – бабароја; большая часть – већина, већи гео; большей частью већином; крутой кипяток – кључала вода; 2) са предлошко-падежном конструкцијом: к лицу: Это платье тебе к лицу. – Та хаљина ти лепо одговара; в слезах – уилакан, уилакана; 3) конструкције именице у номинативу са именицом у зависном падежу: точка зрения – гледиште, становиште; доска объявлений – ојласна табла; объяснение в любви – изјава љубави; 4) заменичке конструкције: и тот и другой – обојица; все до одного – сви до једнога; тот же – исти.

2.2. Глаголски фразеологизми заступљени су 21 јединицом: 1) глаголски фразеологизми са идентичним лексичко-граматичким саставом у руском и српском језику (3): бросаться (броситься) в глаза – падаћи (пасти) у очи; дать газ – даћи гас. Шофёр дал полный газ. – Шофер је дао пун гас; задать (задать) вопрос – поштављати (поштавити) питање, питати; Задай вопрос товарищу! – Поштави питање друћу!; 2) глаголски фразеологизми са истом глаголском компонентом и различитим лексичким саставом (2): идти во главе колонны – ићи на челу колоне; играть в кошки-мышки – итраћи се мачке и миша; 3) глаголски фразеологизми са различитом глаголском компонентом и различитим лексичким саставом (7): ложиться спать – ићи на спавање; Когда вы ложитесь спать? –

Када идеше на спавање?; промокнутъ до костей – њокиснувши до толе коже; набратъ номер телефона – окренуши број телефона; накрытъ (на) стол – њостававши што; Я накрою стол на двоих. – Поставаићу што за двоје; остаться на второй год в классе – њонављаши разред; забить мяч – даши гол; брать пример с кого – уледаши се на кога; Дети часто берут пример с родителей. – Деца се често уледају на родитеље; 4) глаголски фразеологизми који у фразеолошком фонду српског језика немају адекватан еквивалент, већ се преводе једном речју (9): вести себя (хорошо, плохо...) – њонашаши се (лепо, ружно...); быть не в духе – биши нерасположен; играть в снежки – њрудваши се; стать на колени – клекнувши; кормить грудью – дојиши; Мать кормила ребёнка грудью. – Мајка је дојила дете; может быть – можда; не может быть – немогуће; представлять собой – њредстававши, биши; Что он представляет собой, я не знаю. – Шта је он ја не знам; упасть в обморок – онесвесивши се, њасши у несвесју.

2.3. Устаљени изрази са прилошким значењем (27): 1) који обележавају начин вршења радње (10): всё равно – свеједно; главным образом – углавном; в (на) самом деле – у ствари; как по маслу – као њо лоју; по ошибке – њрешком; на память – за усвомену; Это вам на память. – Ово је вама за усвомену; с радостью – радо; Он с радостью согласился нам помочь. – Он је радо њприсѡао да нам њомоине; изо всех сил – из све снаје; во что бы то ни стало – њо сваку цену; таким образом – на ѡај начин; 2) место вршења радње (5): у меня на глазах – њреда мноу; во главе – на челу; там же – на истом месту; тогда же – у истом време; под открытым небом – њод ведрим небом; 3) време вршења радње (5): в дальнейшем – надаље, убудуће; на днях – ових дана; время от времени – с времена на време; день ото дня – из дана у дан; до сих пор – до сада, до данас; 4) количину (4): с лишним – њреко; Это стоит сто динаров с лишним. – То кошиѡа њреко сѡо динара; с небольшим – нешиѡо више; Моему отцу лет пятьдесят с небольшим. – Мој оѡац има нешиѡо њреко њедесет ѡодина; в общем – у целини; в среднем – њпросечно; 5) узрочно-последичне односе (3): для чего? – зашиѡо; для того – заѡо; по случаю чего – њоводом чеѡа.

2.4. Речник наводи 7 предлошких конструкција које углавном захтевају допуну у генитиву (6): в заключение – на завршеићу, у закључку; от имени – у име; по случаю чего – њоводом чеѡа; в течение чего – у ѡоку чеѡа; В течение недели я не получил ни одного письма. – У ѡоку недеље ни сам добио ни једно ѡисмо; в целях чего – у циљу чеѡа; в честь кого/чего – у части кога/чеѡа; или инструменталу (1): в связи с чем – у вези са чим. Све дате предлошке контрукције стоје уз исте падеже и у српском језику.

2.5. За набрајање истородних чланова у Речнику се нуде 3 устаљене конструкције, које су идентичне у руском и српском језику, с тим да се посебна пажња обрађа на скраћенице, које се разликују у ова сва

језика: *и так далее (и т.д.) – и њако даље (и њд.); и тому подобное (и т.п.) – и слично (и сл.); и прочее (и пр.) – и друго (и др.).*

2.6. Устаљене конструкције са значењем речца (2): 1) речца за истицање личног става: *едва ли – тешко да; Едва ли он помнит мой адрес. Тешко да он њамѝи моју адресу;* 2) речца за посебно истицање: *по крайней мере – барем; Я еѝѝ буду здесь по крайней мере три часа. – Бићу овде бар још ѝри саѝа.*

2.7. Намерна везничка конструкција представљена је примером: *затем чтобы – да би; Я пришѝл затем, чтобы проститься. Дошао сам да се ѝоздравим;* а временска примером: *прежде чем – ѝре неѝо.*

2.8. Од уводних конструкција у Речнику се наводе 4 примера: *к сожалению – нажалосѝ; к несчастью – на несрећу; к счастью – на срећу, срећом; между прочим – уосѝалом.*

Закључак

Квантитативном анализом података добијених проучавањем фразеолошких јединица ексцерпираних из *Руско-срѝској речника за основну школу* проф. Станковића можемо закључити да заступљеност овог елемента језика у *Речнику* износи око 5,5%, што за почетну етапу усвајања страног језика није преоптерећујуће.

У структурном погледу преовлађују фразеолошке јединице у ширем смислу – 98 јединица. Међу њима је мањи број пословица (7), наредби (5), устаљених израза (12) и већи број етикеѝјских формула (20) које су неопходне за успостављање, подржавање и прекидање комуникаѝе (поздрави при сусрету, обраћање, скретање пажње, молба, захваљивање и одговор на захваљивање, извињење, изражавање жеља, честитки, благосиљања, давање комплимената и похвала и опраштање) и израза термилошког карактера (54 израза из 19 различитих области) међу којима је најбројнија граматичка терминологија.

Корпус садржи 78 фразеологизама у ужем смислу, од којих су најзаступљеније конструкције са прилошким значењем (27), следе глаголским фразеологизми (21), именски (12), предлошке конструкције (7), уводне конструкције (4), конструкције за набрајање истородних реченичних чланова (3), конструкције са везничком (2) и модалном функцијом (2).

Предност обраде фразеологизама у школском преводном речнику огледа се у томе што је семантизација ових јединица вршена адекватним еквивалентом у српском језику, било да се ради о превођењу руског фразеологизма одговарајућим српским фразеологизмом (нпр. *играть в кошки-мышки – иѝраѝи се мачке и миша*) или одговарајућом конструкцијом или речју, у недостатку адекватног еквивалента у фразеолошком

фонду српског језика (нпр. *и́траишь в снежинки – і́рудваиши се*). Осим тога у Речнику се дају и примери употребе појединих фразеологизма чиме се код ученика поспешује усвајање декларативних, процедуралних, али у истој мери и кондиционалних знања. Фразеолошке јединице су пажљиво изабране према критеријуму фреквентности и контрастирања са матерњим језиком ученика, али је њихов број, узимајући у обзир чињеницу да се ради о полиаспекатском речнику општег типа, прилично ограничен.

За практично владање страним језиком, између осталог, неопходни су и продуктивна употреба и рецептивно познавање фразеолошких јединица, као носилаца културолошке информације о историји, традицији, веровањима, флори и фауни, занатима, погледима на свет заједнице чији језик усвајамо. Будући да је циљ наставе страних језика усвајање језика посредством културе и културе посредством језика, сматрамо да фразеологија као „ценнейшее лингвистическое наследие, в котором отражается видение мира, национальная культура, обычаи и верования, фантазия и история говорящего на нём народа” (Черданцева 1996: 58) и као у недовољној мери проучена лингвистичка дисциплина даје простора за даља контрастивна истраживања, за проучавања проблема наставе и усвајања фразеологизама, за етимолошка истраживања и лексикографску обраду.

Цитирана литература

- Балакај, А. Г. Словарь русского речевого этикета. Москва: Аст–Пресс, 2001.
- Кончаревић, Ксенија. Савремена настава руског језика: садржаји, организација, облици. Београд: Славистичко друштво Србије, 2004.
- Милосављевић, Бојана. «Од потребе до могућности израде речника говорне етикеције у српском језику». Лексикологија и лексикографија у светлу савремених приступа: зборник научних радова. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2016. стр. 341–352.
- Павловић-Шајтинац, Маја. Лексикографија школских речника руског језика у српској и хрватској говорној и социокултурној средини. Београд, 2016. (докторска дисертација)
- Станковић, Богољуб. Руско–српски речник за основну школу. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999.
- Станковић, Богољуб. Лексикографски огледи. Београд: Славистичко друштво Србије, 1999.
- Телия, Вероника Николаевна. Что такое фразеология. Москва: Издательство «Наука», 1966.
- Формановская, Н. И. Культура общения и речевой этикет. Москва: Издательство «Икар», 2005.

Шанский, Николай Максимович. Фразеология современного русского языка. Москва: «Высшая школа», 1985.

Извор

Станковић, Богољуб. Руско–српски речник за основну школу. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999.

Елена Радованович

ФРАЗЕОЛОГИЗМИ В РУССКО-СЕРБСКОМ СЛОВАРЕ ДЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ ПРОФ. ДР БОГОЛЮБА СТАНКОВИЧА

Резюме

В настоящей статье проводится структурно-семантический анализ фразеологизмов в Русско–сербском словаре для начальной школы. Фразеологизмы делятся по структурному принципу на: фразеологизмы в широком смысле (пословицы, сказания, устойчивые выражения, термины) и собственно фразеологизмы. Анализом корпуса обнаруживается, что в словаре больше фразеологизмов в широком смысле (98 единиц) и среди них фразеологических единиц терминологического характера (54), а также формул речевого этикета (20). Среди собственно фразеологизмов выделяются наречные (27), глагольные (21) и субстантивные фразеологизмы (12). При строении школьного словаря особое внимание обращалось на способы семантизации данных единиц и учитывалось влияние родного языка.

Ключевые слова: фразеологизм, школьный словарь, устойчивые выражения

Прилог 1

Списак фразеолошких јединица из Руско-српског речника
за основну школу (1999)

Фразеолошке јединице у ширем смислу:

Паремије:

1. **Как волка ни корми, а он всё в лес смотрит.** Вук длаку мења, а ћуд никад.
2. **Сытый голодного не разумеет.** Сит гладноме не верује.
3. **Одна ласточка не делает весны.** Једна ластва не чини пролеће.
4. **Рука руку моет.** Рука руку мије.
5. **Лучше поздно, чем никогда.** Боље икад него никад.
6. **Паршивая овца всё стадо портит.** Шугава овца цело стадо ошуга.
7. **Цыплят по осени считают.** Пилићи се у јесен броје.

Формуле говорне етикеције:

1. **Будьте добры!** Молим Вас.
2. **Виноват!** Извините! Опростите!
3. **Всего хорошего (или доброго)!** Желим све најбоље!
4. **С Новым годом!** Срећна Нова година!
5. **От всей души (от всего сердца).** Од свег срца.
6. **До завтра!** До виђења сутра!
7. **Будь здоров!** Остај здраво! Да си ми здраво!
8. **За ваше здоровье!** У ваше здравље!
9. **Да здравствует...!** Живео...! (Нека живи...!)
10. **Молодец!** Сила си! Сјајан си! Сјајна си! (*као похвала неком кад што добро ради или уради*); **Ты уже написал?** Молодец! Ти си већ написао? Сила си!
11. **Молодой человек!** Младићу! (*при обраћању*)
12. **„Спасибо!“ „Не за что.“ „Хвала!“ „Нема на чему.“**
13. **Спокойной ночи!** Лаку ноћ!
14. **Пока!** (*разговорно*) До виђења!
15. **С приездом!** Добро дошли!
16. **Приятного аппетита!** Пријатно!
17. **Прощай(те)!** Збогом!
18. **Счастливого пути!** Срећан пут!
19. **До свидания!** До виђења!
20. **Доброе утро!** (**С добрым утром!**) Добро јутро!

Наредбе:

1. **Налево кругом!** (*команда*) Налево круг!
2. **Направо!** (*команда*) Надесно!
3. **Слушаюсь!** (*војнички*) Разумем!
4. **Хватит!** Доста!
5. **Шагом марш!** Напред марш!

Говорни обрти и устаљени изрази

1. **Часы бьют полноч.** Сат избија поноћ.
2. **У вас всё впереди.** Пред вама је будућност.
3. **Давай (те)!** Хајде; **Давайте петъ!** Хајде да певамо! **Давайте пообедаем!** Хајде да ручамо! **Давайте в футбол играть!** Хајде да играмо фудбал!
4. **кусок сахара** коцка шећера
5. **Молоко убежало.** Млеко је искипело.
6. **Это к вам не относится.** То се вас не тиче.
7. **Я хочу пить.** Жедан сам.
8. **Подумайте, он ещё и спорит!** Замислите, он се још и препире.
9. **положить в чай две ложки сахарного песка** ставити у чај две кашичице ситног шећера
10. **Посмотрим!** Видећемо!
11. **Представьте себе!** Замислите!
12. **хором** у хору, скупа, заједно; **Повторите хором!** Поновите у хору!

Устаљени изрази термилошког карактера:

1. **каменный век** камено доба
2. **красное вино** црно вино
3. **будущее время** *ірам.* будуће време, футур
4. **времена года** годишња доба
5. **выходной день** слободан дан у недељи, дан одмора
6. **высшее учебное заведение (вуз)** висока школа
7. **железная дорога** железничка пруга
8. **железный век** гвоздено доба
9. **женский род** *ірам.* женски род
10. **заказное письмо** препоручено писмо
11. **читальный зал** читаоница;
12. **зал ожидания** чекаоница
13. **полезные ископаемые** рудно благо
14. **цветная капуста** карфиол
15. **грудная клетка** грудни кош

16. **записная книжка** бележница, нотес
17. **коробка скоростей** мењач (*код аутомобила*)
18. **подъёмный кран** дизалица
19. **технические культуры** индустријско биље
20. **литературный кружок** литерарна секција
21. **рыбная ловля** риболов
22. **подводная лодка** подморница
23. **перочинный нож** перорез
24. **мужской род** *īрам.* мушки род
25. **мягкий знак** меки знак (*назив слова ь*)
26. **настоящее время** *īрам.* презент, садашње време
27. **полевой мак** булка
28. **белые ночи** беле ноћи (*на Северу*);
29. **носовой платок** џепна марамица
30. **стёганое одеяло** јорган
31. **большой палец** палац;
32. **указательный палец** кажипрст;
33. **средний палец** средњи прст;
34. **безымянный палец** домали прст;
35. **ручной мяч** рукомет;
36. **сахарный песок** ситан шећер;
37. **водительские права** возачка дозвола
38. **части речи** врсте речи (*у īрамаџици*)
39. **шариковая ручка** хемијска оловка
40. **детский сад** обданиште, дечји вртић
41. **передовая статья** уводник (*у новинама, часописима*)
42. **сравнительная степень** компаратив;
43. **превасходная степень** суперлатив
44. **прямой угол** прави угао
45. **прямая речь** директан говор
46. **сельское хозяйство** пољопривреда
47. **первый этаж** приземље
48. **почтовый ящик** поштанско сандуче

Номенклатурни називи:

1. **Красная площадь** Црвени трг;
2. **Красная шапочка** Црвенкапа;
3. **Организация Объединённых Наций (ООН)** Организација уједињених нација (ОУН)
4. **Великая Отечественная война 1941–1945 гг.** Велики отаџбински рат 1941–1945. г.
5. **Дед Мороз** деда-Мраз;
6. **Мальчик с пальчик** Палчић.

Фразеолошке јединице у ужем смислу:

1. **снежная (снеговая) баба** Снешко Белић; **Дети вылепили снежную бабу.** Деца су направила Снешка Белића.
2. **баба-яга** бабарога
3. **большая часть** већина, већи део; **большей частью** већином
4. **бросаться (броситься) в глаза** падати (пасти) у очи
5. **вести себя (хорошо, плохо...)** понашати се (лепо, ружно...)
6. **дать газ** дати гас. **Шофёр дал полный газ.** Шофер је дао пун гас.
7. **во главе** на челу;
8. **идти во главе колонны** ићи на челу колоне
9. **главным образом** углавном
10. **бросаться (броситься) в глаза** падати (пасти) у очи; **у меня на глазах** преда мном
11. **И так далее (и т.д.)** И тако даље (итд.)
12. **в дальнейшем** надаље, убудуће
13. **в (на) самом деле** у ствари; **На днях** ових дана
14. **для чего? зашто для того** зато
15. **и тот и другой** обојица
16. **быть не в духе** бити нерасположен
17. **едва ли** тешко да; **Едва ли он помнит мой адрес.** Тешко да он памти моју адресу.
18. **все до единого** сви до једнога
19. **тот же** исти;
20. **там же** на истом месту;
21. **тогда же** у исто време
22. **задавать вопрос** постављати питање, питати
23. **задать вопрос** поставити питање, питати **Задай вопрос товарищу!** Постави питање другу!
24. **в заключение** на завршетку, у закључку
25. **затем чтобы** да би; **Я пришёл затем, чтобы проститься.** Дошао сам да се поздравим.
26. **точка зрения** гледиште, становиште
27. **играть в снежинки** грудвати се
28. **к сожалению** нажалост;
29. **к несчастью** на несрећу;
30. **к счастью** на срећу, срећом.
31. **стать на колени** клекнути
32. **кормить грудью** дојити; **Мать кормила ребёнка грудью.** Мајка је дојила дете.
33. **промокнуть до костей** покиснути до голе коже
34. **играть в кошки-мышки** играти се мачке и миша

35. по крайней мере барем; **Я ещё буду здесь по крайней мере три часа.** Бићу овде бар још три сата.
36. **крутой кипяток** кључала вода
37. **к лицу: Это платье тебе к лицу.** Та хаљина ти лепо одговара.
38. **с лишним преко; Это стоит сто динаров с лишним.** То кош-та преко сто динара.
39. **ложиться спать** ићи на спавање; **Когда вы ложитесь спать?** Када идете на спавање?
40. **как по маслу** као по лоју
41. **между прочим** уосталом
42. **может быть** можда; **не может быть** немогуће
43. **забить мяч** дати гол
44. **набрать номер телефона** окренути број телефона
45. **накрыть (на) стол** поставити сто; **Я накрою стол на двоих.** Поставићу сто за двоје.
46. **под открытым небом** под ведрим небом
47. **с небольшим** нешто више; **Моему отцу лет пятьдесят с небольшим.** Мој отац има нешто преко педесет година
48. **в общем** у целини
49. **доска объявлений** огласна табла
50. **объяснение в любви** изјава љубави
51. **остаться на второй год в классе** понављати разред
52. **от имени** у име;
53. **от всей души** од свег срца;
54. **время от времени** с времена на време;
55. **день ото дня** из дана у дан;
56. **по ошибке** грешком
57. **на память** за успомену; **Это вам на память.** Ово је вама за успомену.
58. **и тому подобное (и т.п.)** и слично (и сл.)
59. **до сих пор** до сада, до данас
60. **представлять собой** представљати, бити; **Что он представляет собой, я не знаю.** Шта је он ја не знам.
61. **прежде чем** *везник* пре него
62. **брать пример с кого** угледати се на кога; **Дети часто берут пример с родителей.** Деца се често угледају на родитеље.
63. **между прочим** између осталог;
64. **и прочее (и пр.)** и друго (и др.)
65. **всё равно** свеједно
66. **с радостью** радо; **Он с радостью согласился нам помочь.** Он је радо пристао да нам помогне.

-
67. **в** *связи с чем* у *вези са чим*
68. **от** *всего сердца* од *свег срца*; **Поздравляю** *вас* **от** *всего сердца*. Честитам *вам* од *свег срца*.
69. **из** *всех сил* из *све снаге*
70. **в** *слезах* *уплакан, уплакана*; **Она** **прибежала** *вся* **в** *слезах*.
Она је дојурила *сва* *уплакана*.
71. **по** *случаю чего* *поводом чеїа*
72. **в** *среднем* *просечно*
73. **во** *что бы то ни стало* по *сваку цену*
74. **таким образом** на *тај начин*
75. **в** *течение чего* у *току чеїа*; **В** *течение* *недели* **я** **не** **получил** **ни**
одного **письма**. У *току недеље* *нисам* *добіо* *ни једно писмо*.
76. **упасть** **в** *обморок* *онесвестити се*, *пасти* у *несвест*
77. **в** *целях* *чеїо* у *циљу чеїа*
78. **в** *честь* *кого* — *чего* у *част* *коїа* — *чеїа*